

490 Lib. VI. de Marty. præmio

*iu*n* reliquiae Sanctorum ejus. Sanctus Petrus Chrysolo. ser. 174. ad illud, *Volo ut des mihi in disco caput Joannis Baptiste*, argutè quærit: *Cur in disco? cur pretiosa gestas, quem viriliter occidi?* Respondet delicatè, & opportunè: *Quia pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Joannes venit in sublimi positus, ut lucerna super candelabrum, tenebras ut fugaret, dicente Domino, ille erat lucerna ardens, & lucens. En quo in pretio, & honore habeantur Martyres à Deo. Audiendus quoque Sanctus Augustinus serm. de Sancto Vincentio, qui est 9. inter 17. additos, ubi explicat, quomodo suos testes Deus divinis afficiat honoribus.* *Verè*, ait ille, *pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus: quando nec terra carnis, vita deferente, contemnitur, & invisibili anima de dono visibili discedente, habitaculum servi cura Domini custoditur, & in gloriam Domini à confessoribus fidelibus honoratur. Quid enim agit Deus, mira opera faciendo, circa Sanctorum corpora defunctorum, nisi testimonium perhibet, sibi non perire quod moritur, & ut hinc intelligatur in quali honore secum habeat animas oecorum, quando caro examinata, tanto affectu divinitatis coronatur.* Rectissimè omnino: ut ostendat plurima, & eximia, quæ in Sanctorum Martyrum gratiam sunt patrata divinitus, honores esse divinos, quos Deus ipse suis pugilibus impedit. Et interim ut multis parcam in hujus rei argumentum; observa ex Sancto Methodio relato à Theodoro dialogo 3. tanto in honore à Deo habitum martyrium, ut martyrium ipse subire voluerit, illudque subeundo honorare, imò & honorari: *Adeo admirabile (inquit ille) & tanto studio expetendum est martyrium, quod ipse Dominus Iesus Christus filius Dei, se id honorare testatus sit, non rapinam arbitriatus se esse aqualem Deo, ut etiam eo dono, hominem, ad quem descendit, coronaret.**

CAP. XVI.

Honores exhibiti designatis Martyribus, & dimissi post tormenta.

1694 *I*n primis Martyres designatos (sic dicebantur qui nondum torti, erant tamen inclusi, ut torquerentur) magno afficiebat honore Christiana Ecclesia, dum in ergastulis, & vinculis harerent. Eos quippe visitabant, & omni subsidii genere sublevabant, ac lytro quandoque exhibito redimebant. De quo apud Clemen. Roman. lib. 5. Constat. cap. 1. & Tertull. lib. 1. ad Martyras cap. 1. ubi ita: *Inter carnis alimenta, benedicti Martyres designati, quæ vobis est Dominus mater Ecclesia de iberibus suis, & singula fratres de operibus suis propriis in carcere subministrant; capite aliiquid & à nobis, quod faciat ad spiritum quoque educandum, carnem enim sagittari, & spiritum effundere non prodest.* Ut vides, non corporali modo, sed spirituali etiam sublevabant subsidio Martyres designati: quod abunde præstítit Tertullianus, nec dissimiliter Sanctus Cyprianus. Hos Martyres designatos appellat saepè ibidem Tertullianus benedictos. Qui ex cap. 2. subtextit: *non plus in carcere spiritus daret. Ac cum videret dextros oculos quibusdam effosso, intellexissetque, quod constantia*

pro

S. Aug.

Martyrium honoratum à Deo illud in se suscipiens.
S. Meth.

Clem.
Rom.
Tertul.

Tertul:

In*scripto*
suo an
res fr
ri Ma
& Ch
ni.

Duo
rum
Chr
com
stium

Nu.

Rup

491 In via, & in Patria. Cap. XVII. 491

pro pietate illam cladem illis attulisset, labra vulneribus admovit, pro certo persuasus osculis se benedictionem inde hausturum esse, &c. Alia ibidem tradit pietatis, & honoris signa in hos Martyres dimissos exhibita à Constantino.

1697 Nec dissimili pietate, & cultu profecta est fidelium turba, S. Vincentii vinculis exempti suscepit pro Christo vulnera & fluentem cruentem, ut cecinit Prudentius, & observat Baronius in notis ad Martyro. die 17. Februarii.

*Ille ungularum duplices
Sulcos pererrat osculis;
Hic purpurantem corporis
Gaudet cruentum Lambre.*

S. Chryl.

Huc etiam spectant Chrysostomi verba, qui fuit Pauli studiosissimus, & tantopere exoptavit manus ac pedes illius catenis constrictos exosculari, Homi. 8. in Epist. ad Ephes. O beata vincula, o beatas manus, quas ornavit illa catena! Non erant adeò honorandæ Pauli manus, quæ claudum, qui erat lystris, erexerunt, & fecerunt surgere, ut quæ induitæ erant vinculis. Si ego fuisset illis temporibus, tunc maximè eas esset amplexus, & pupillis meis admovissem, non cessasset deosculari manus, quæ digna sunt habita, quæ pro domino meo vincirentur.

CAP. XVII.

Natalitorum honores Martyribus exhibiti.

Obitus
Martyrum
dictus na
talis dies,
S. Chrys.

S. Bern.

1698 *N*ihil frequentius in SS. Patribus, quam diem obitus sanctorum, Martyrum præfertim, natalem diem appellare; ut in re aperiissima, & liquida non sit opus testibus. Nonnullos tamen referam. S. Chrys. folio. ser. 129. in D. Cyprianum Martyrem: Natalem Sanctorum cum auditis, nolite putare illum dici, quo nascentur in terram de carne, sed de terra in celum, de labore ad requiem, de cruciatibus ad delicias stabiles, & eternas, de mundanis risibus ad coronam, & gloriam: tales natales dignæ Martyrum celebrantur &c. Lege etiam Sermonem 134. in D. Felicitatem Martyrem. S. Bernardus ser. de S. Joan. Baptista: Novit Ecclesia quia melior est dies mortis die nativitatis, & quod ortus hominum tristitia comitetur. Inde est quod diem mortis Martyrum, non nativitatis solemnizat Ecclesia, mortem tamen eorum natalitorum nomine nominans, quibus factus est de morte natalis. Tunc enim cœperunt nasci de morte ad vitam, cum vitam depositurunt pro vita. Sic etiam S. Augustinus ser. 113. de diversis, & S. Chrysologus ser. 174. Mittit plures alios: ex quibus constat nomen hoc Natalitorum nec numerum, nec hesternum, sed ab ipsis Apostolorum temporibus traductum: ut eruditè probant Baronius to. 1. Anna. anno Christi 58. nu. 93. & in præludiis ad Martyrologium, Bellarminus de venerat. Sanctorum, Pamelius ad Tertulli. de corona militis, & ad Cyprianum Epis. 34. nu. 13. Attingitque noster Martinius de Roa lib. de die natali sacro.

Quo jure
quæve oc
casione dies

1699 Illud unum, quod alii omisere, expe diam ad Martyrum gloriam, ad illustrationem rerum antiquarum, & ad usum Doctorum: videlicet quo jure, quæve occasione indu

*ta fuerit locutio illa, peregrina, ut primo obitus Mar
tyram di
ctus natalis
dies.*

S. Hiero.

Itaque inter Christianos abrogatus est ritus celebrandi diem natalem, ut vide est in i. Conci. Nicæno. Quia vero qui recedebant à Paganismo, difficulter obliviebantur antiquorum morum; sèpissimè sancto quodam astu agere oportebat, ut succederent novi ritus aliqualiter similes illis, quos abjecerant. Hujus rei multa possem producere exempla: unum tamen subjiciam. Refert Dionyius Bizantinus in descriptione Bosphori Thraciæ esse prope Byzantium locum Bolum dictum, In quo est templum Diana lucifera, & Veneris placidae: existimatur enim largiri ventorum commoditatem, eosque turbulentos placare. Atqui sub Imperatoribus Christianis hæc tempora expurgata fuerunt, alterumque dicatum S. Clarae, alterum S. Photinæ, ut animadvertisit Petrus Gillius in topographia Bosphori lib. 2. cap. 6. Vbi hodie, inquit, spectantur duæ aëdes, quarum unam Franci appellant Divam Claram; alteram Greci Photinem, quasi Phosphorom, non sine antiqua ratione; quoniam hic esset aedes Diana Phosphoræ, & Veneris placidae, quæ etiam Lucifera nominatur. Nam primi illi propagatores religionis Christianæ quod facilius nationes à cultu antiquorum Deorum ad verum pietatis cultum paulatim abducerent, veramque religionem illos colere assuefacterent, sub antiquis Deorum nominibus, verorum Divorum subduxere nomina. Hac igitur ratione in Mnemnophynis Martyrum retinuit Ecclesia nomen Natalitorum, & nomen quandam profanæ superstitionis Sacrum fecit.

1700 Huic fortasse adducere quomodolibet possemus quod Tertullianus de corona militis cap. 3. habet: Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus; ita ut illud pro natalitiis sit loco natalitorum, quæ Gentiles celebrant, nos offerimus pro Martyribus, sanctisque nostris, qui vitam cum sanctissima morte commutarunt. Vereor autem ne quis hæc ut nimis scitula, & argutula cavillet, propterea ad graviora hujus rei argumenta digredior. Epistola extat Ecclesiæ Smyrnensis ad Ecclesiæ Philomilii, & reliquo Christiano apud Eusebium lib. Euseb.; 4. cap. 14. agens de S. Polycarpo, & sarcis illius ossibus, ubi ita: Vbi sane nobis in unum aliquando coatis, Dominus prestat, ut celebremus martyrii diem, instar natalis festi cum exultatione, & gaudio quantum fieri potest maximo reclamus. Origenes lib. 3. Orig. in Job ad illud, Pereat dies, in qua natus sum, ita fatur: Animadvertisit homines quæ immutata facta sit in hominibus; nam priores diem nativitatis celebrabant unam vitam diligentes, & aliam post banc non sperantes. Nunc vero nos non nativitatis diem celebra mus,

492 Lib. VI. de Marty. præmio

*mus, cum sit dolorum ac tentationum introitus; sed mortis diem celebramus, ut pote omnium dolorum depositionem. Illi enim qui mori videntur mundo, vivunt, & nascuntur Deo. Propterea, & memorias Sanctorum facimus, & parentum nostrorum vel amicorum devote in fide morientium memoriam agimus. Confirmari haec aperte videntur ex iis, que habet S. Nyssenus oratione de vita S. Gregorii Thaumaturgi, ubi ita, *Cum animadvertisset quod propter corporis voluptates simplex, & imperitum vulgus in errore simulachrorum cultus permaneret, quod maximè id, quod præcipuum est interim in iis asseveretur, nempe ut vanis superstitionibus relitti ad Deum converterentur, permisit eis, ut in memoriā SS. Martyrum se se exhilararent, & oblectarent, atque in letitiam effunderentur.**

S. Nyss.

Ritus obser-
varisi in
Martyrum
natali die.

Carmina
composita.

Tertul.

Theodo-
ret.

Flores spar-
si
pruden.

Vnguentis,
& odoribus
tumuli per-
fusi.

Pruden.

S. Pauli.

S. Greg.

Dicamus bona verba, venit Natalis ad aras:

Quisquis ades lingua vir, mulierque fave.

Paria, sed uberiori pietate Sancti Patres, quorum conciones, & Homiliae in Natalibus Martyrum, habes abundē; carmina etiam Paulini, Prudentii, Ennodii: per totum enim diem Martyrum memoriae festivum, decantari solebant eorum victoriae, laudesque celebrari. Lege Theodoreum lib. 8. contra Græcos.

1702 Floribus spargere solebant Martyrum sepulchra, ut habet Prudentius Hymno 3. in B. Eulaliae laudem:

*Carpite pupreas violas,
Sanguineoque crocos metite.
Non caret his genialis hyems.
Laxat, & arva tepens glacies,
Floribus ut cumulent calathos &c.*

Gentiles tamen se floribus coronabant; religio autem Christianis fuit capitii suo coronas inducere, ut latissimè patet ex Tertull. lib. de coro. militis: propterea non plegebant, nec cingebant tempora floribus, sed ut Prudentius canit, *cumulabanti calathos, & superponebant sepulchris.*

Quæ de unguentis, & odoribus Gentiles de more suo.

*Urantur piatura focis, urantur odore:
Quos teter è terra divite mitit Arabs.*

Illi puro destillent tempor anardo &c. id ipsum in natali Martyrum observatum, ut videre est in Paulino in natali 6. Sancti Felicis.

Martyris hi tumulum studeant perfundere nardo,

*Et medicata pio referant unguenta se-
pulcro.*

Si etiam Prudentius de Sancto Hippolyto, & Sancto Gregorio l. 7. in d. Epif. 53. misit Thymiam, syracem, balsamum, & aloem offerendo sepulchris Maryrum.

1703 Lucernas etiam accendere mos per-
verus Gentilibus fuit in Nataliis; ut vel il-
lud pervulgatum de natali Herodis relatum
à vetusto Juvenalis interprete significat:

Herodis venerare dies, unclaque fenestra

Disposita pingue nebulam fidere lucerna.

Sic etiam in Martyrum honorem lucernæ ac-
censæ. Sanctus Paulinus in Natali 6. Sancti

Felici:

*Ast alii pictis accendent lumina ceris
Multiforesque cavis lychnos laquearibus ap-
tent,*

*Ut vibrat tremulas funeralia pendula flam-
mas.*

Vide etiam illud in Natali 3.

Munera quoque exhibebat ille, cuius *Munera ex-
hibita.* Natalis dies celebrabatur: & illi etiam munera mittebantur: trita res est, & vulgata apud profanos scriptores. Hoc etiam praettare solebant martyres, ut cum ægris medicabant, dæmones expellebant corporibus, vitam mortuis dabant, & prodigia alia edebant. Argutè Paulinus ubi supra:

*Sive hoc natali studet indulgere dici,
Ut paucis alia det opem; quod plura beni-
gnus*

Natali det dono suo.

Non solum accepta ab hominibus munera, sed data etiam ipsis martyribus; ut claret ex eodem Paulino in Natali illo 6. Addo, hic adeò superstitione fidelis Gentiles suis nataliis, ut adquirere se crederent quidquid eo die à suo genio exposcerent; testis Tibullus lib. 2. eleg. 2.

*Annuat, & Cherimte tibi quodcunque ro-
gabis;*

En age; quid cessas? annuit ille, roga.

Vota cadunt, &c. Ad hanc consuetudinem allusisse credo Pru-
dentium Hym. 2. de Sancto Laurentio:

*Quod quisque supplices postulat,
Fert impetratum prospere:*

*Poscunt, litantur, indicant,
Et tristis haud ullus reddit.*

Demum ut rem hanc concludam, fuit quoniam tanta similitudo inter natalia festa sanctorum martyrum, ac profana Gentilium, ut ausi fuerint Hæretici aliquot impudica ora contra coelum ipsum, & Dei Ecclesiam aperire, latratibusque impuris sacras has ceremonias laceſſere: præſertim Manichæi, quorum conatibus viriliter reſtitit Sanctus Augustinus contra Faustum S. Aug. lib. 20. cap. 21. & lib. 8. de Civit. Dei cap. 27. & ser. 101. de natali Sanctorum Fructuosi, Auguri, & Eulogii. Lega Baroniū to. 1. Baron. Anno Chisti 58. nu. 99.

CAP. XVIII.

*Honores sepulturæ, sepulchri, tem-
plorum, reliquiarum; concursus
ad illa.*

1705 I Nprimis si de sepulturæ honoribus accuratus nobis futurus esset sermo, moletu omnino effemus; res enim nimis alta, seu profunda est: de qua multi multa. Vi- desis hac de re pulcherrimè disputantes Onuphrium Panuvinum Tract. de ritu sepelien. Federicum Nauseam in Catech. lib. 6. cap. 12. Joannem Stephan. Durantum 1. Honoriſta
de ritibus Eccles. cap. 23. & alios, quos re- fert

In via, & in Patria, Cap. XVIII. 493

*tyrata cor-
pora ab
Ecclesiæ.* fert noster Lorinus ad cap. 8. Actuum Apo-
stol. v. 2. Illud pro nostrorum Martyrum sepultura certum, honorifice tractata semper eorum corpora ab Ecclesiæ fidelibus, ut sanctorum animarum domicilia, & organa divinisima. Quæ est Origenis ratio lib. 5. & 8. contra Celsum, & Sancti Augustini 1. de Civit. cap. 13. & lib. de cura pro mortuis cap. 3. De primo Ecclesiæ Martynre Stephano habes Acto. 8. 2. Curaverunt Stephanum viri timorati. Syriacè est; Et positum in capulum, vel collectum in arcam sepelierunt Stephanum. Sed Vulgatus melius posuit, curaverunt, quod amplectitur totius funeris curam usque ad ejus elationem. Vide ibi nostros Lorinum, & Cornelium, & Sanctum. Et observa, multa passos esse Apostolos in sepulturæ honore, quo sunt Stephanum prosecuti, ut notat S. Hieron. Epif. 53. ad Repar. Et quid passi sunt Apostoli, ut Stephanii corpus tantæ funeris ambitione præcederent? Sic etiam in posterum omne circa Martyrum corpora pium officium studiosissimum, ac devotissime executi sunt fideles, ut observat sæpe in suis annualibus Baronius ex Martyrum actis, præfertim agens de cæmeteriis tom. 2. ad ann. Christi 226. & de S. Cypriani Martyris sepultura ad ann. 261. nu. 36.

*Apparatus
pro curandis
martyrum
corporibus.* 1706 Adhiberi solebant lotiones Sanctis Martyrum corporibus, unguenta item, candida, & purpurea linctea, & universus ille apparatus curationis mortuorum fidelium, de quo latè Onuphrius & Durantus relati. Vide Baronium in notis ad Martyrol. die 4. Augusti, littera k. Et decreto Eutychiani Papæ statutum reperitur in lib. de Roman. Pontifici in Eutychiano, ne quis martyrem sine dalmatica, aut sine colobio purpурato sepeliret. Quod observat etiam Baronius in notis ad Martyrolog. die 31. Maii littera H. & tom. 2. Annal. ad ann. 283. nu. 16. & noster Cerda in adversa. sacris cap. 36. nu. 13. & cap. 185. nu. 86. qui quid sit colobium ostendit cap. 22. nu. 1. Ergo motus fuit sepeliri olim Martyres cum purpurea veste ad funeris magnificantiam: & quia purpura est martyrii insigne & fusi pro Christo sanguinis argumentum. Lege plures ex humanioribus apud eundem Cerdam ad illius Poetae 6. Aenei. purpureaque super vestes, &c.

Baron. 1707 Illud hic observari velim; asportata plerumque, & magno etiam pretio redemptio Martynrum corpora ad sepulturæ honorem (ut observat Baronius in notis ad Martyrol. die 6. Junii littera E.) nec sine vita discrimine sæpiſſimè. Hos autem, qui ita Martyrum corpora cubabant, appellat jure optimo Sanctus Chrysostomus homil. de SS. Martyr. Laurent. & Maxi. viros Martyres: nam sæpe ob hanc causam comprehensi, & martyrio affecti: ut patet ex Martyrol. Roman. die 18. Augusti, & die 8. Decembri. Sancta Potentiana suis ipsa manibus tria Martyrum millia sepelivit: Observo rursus, dictos etiam qui corporibus Martyrum condidis, & condendis operam dabant laborantes, ut claret ex Sancto Epiph. de comp. doctri. Laborantes sunt, qui corpora eorum, qui dormierunt, obvolvunt, & cooperunt. Et ex Sancto Ignatio in Epif. ad Antiochenos: Saluta Diaconos, laborantes, exorcistas. Quid si ad hos spectent P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

P. Cerda. 1708 Rursum de Sanctorum Martyrum se- *De Martynis* pulchris, five tumulis, multa occurunt rum sepeliorum: nonnulla breviter attingam. Pri- chris. mò Sanctorum Martyrum corpora inferri solebant facris cæmeteriis ex recepto Ecclesiæ usu. Cæmeterium autem dicitur, id est dormitorium, à verbo, id est dormio. Unde Walafridius Strabo lib. de exordiis, & increm. Walafridus in cap. 6. scribit: Cæmeterium recubitorum, vel dormitorium est mortuorum, qui & adeò ab Ecclesia dormientes dicuntur, qui resurrecti non dubitantur. De cæmeteriis plura leges apud Cardinalem Baroniū to. 2. ad Ann. Christi 226. num. 7. & apud Onuphrius cap. 12. Qui Romæ ad quadraginta cæmeteria recenset, olim sanguine Martyrum rubricata, imò natantia, in quibus tot centena Martyrum millia condita sunt. Hæc cæmeteria in Scriptoribus facris invenimus appellata variis nominibus; *sepulchra videlicet arenaria, crypta, catacumbas, five rum nomi- catatumbas.* Quin areas nuncupasse Scriptores Africanos, testis est Tertullianus qui Tertul. ad Scapulam ita scribit: *Area non sint: areae ipsorum non fuerunt: id est, non sint loca ad sepelendos Martyres.* Huc spectant Dei verba apud Iſaiam cap. 26. eos alloquentis, *mai. 26.* qui in fidei causa mortem oppeterunt: *Vade populus meus, intra cubicula tua, clade ostia tua super te; abscondere modicum ad momentum, donec pertransiat indignatio mea.* Tertullianus lib. de resurrect. carnis cap. 27. *Tertul.* pro cubicula legit cellas promas, id est, cellaria, seu penuria, & in illis sepulchra intelligit, ubi requiescant Martyrum corpora: *Quia in illis promis caro salita, & usq[ue] reposita serciatur, deponenda illinc suo tempore.* Proinde enim corpora medicata condimentis sepulchra, mausoleis, & monumentis sequestrantur, processura inde cum iussit Dominus. Sic igitur Iſaiæ verba exponas: fac à Martyrum popule, perinde tibi futuram esse mortem, & sepulchrum, ac si cubiculum somni gratia ingrediare; in quo clauso ostio, modico tempore requiescas, ut tandem post somnum orto sole lucem iterum videoas. Propterea Martyrum mors somnus dicitur, & mori dormire; & locus, ubi Martyres mortui conduntur, cæmeterium, seu dormitorium.

*Colobium
quid sit.* 1709 Secundū, cùm primū à persecu- tions angustiis in latum libertatis campum Ecclesia profiliuit, quæ olim in cæmeteriis ipsiis, antris, & recessibus subterraneis, Sanctorum Martyrum corpora recondeban- *Honorific.* tur, in urbanas Ecclesias ad ipsorum me- cùm tumu-

T t moriam